

Liefde maakt blind (deel 4b, slot)

Trots: Nederlands-Indië als plechtanker voor het Westen

Uit anekdotes die in de biografie van Barkman en De Vries-van der Hoeven zijn opgenomen blijkt dat Van Gulik er ook in het dagelijks leven geen geheim van maakte dat hij bovendien trots was op alles wat Nederland in Oost-Azië bereikt had. Hij leek beledigd als men de term 'imperialisme' in de mond nam en was niet van mening dat de volken die onder Nederlands gezag stonden 'onderdrukt' werden. Van Gulik zag Nederlands-Indië onder Nederlands gezag als een plechtanker voor het Westen en 'alles waar de Westerse beschaving voor staat'. Ondanks het feit dat Nederland was bezweken onder Amerikaanse druk, had hij tijdens zijn dienstreis naar Washington in augustus 1949 steeds

naar voren gebracht dat Nederlands-Indië een heel belangrijke plaats in Zuidoost-Azië in kon nemen en catastrofale veranderingen zou kunnen voorkomen of vertragen. Vol gevoel voor drama stelt hij dat de 'volgende oorlog ook een strijd tussen volkeren en rassen kan blijken'. Een Nederlands-Indië, een uitgestrekt gebied waar de bevolking alle rassen vertegenwoordigde, maar in evenwicht gehouden door een Nederlands bestuur, zou een ongeëvenaarde stabiliserende factor zijn. Als men het land aan zichzelf over zou laten, zou het een broeinest van politieke onrust worden. In Nederlands rijksverband, daarentegen, zou het een 'bolwerk zijn voor Westerse belangen en idealen, en een levend bewijs voor wat Oost-Azië van het Westen leren kan'...

Liefde maakt blind

Men zegt dat liefde verblindt. Robert van Gulik zag de politieke realiteit van de veranderingen in Oost-Azië inderdaad niet altijd even scherp. Zijn veelbewogen leven stond dan ook niet in de eerste plaats in het teken van diplomatie en politiek, maar van de liefde van de Chinese cultuur. Deze liefde spreekt uit politieke rapporten Het Chinese geheime verenigingsleven, wetenschappelijk werk als *Sexual Life in Ancient China*, en natuurlijk zijn Rechter Tie serie. Met zijn liefde en interesse voor de Chinese cultuur heeft Van Gulik ertoe bijgedragen dat de Chinese *way of life* nooit helemaal verloren zal gaan. Zijn werk zal altijd behouden blijven en daarmee een deel van het oude China.

Bij de hete bronnen van Odawara

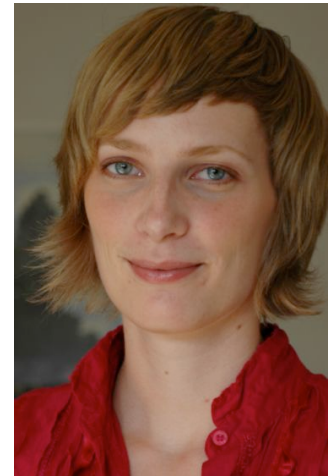
Op de sterfdag van Robert van Gulik laten we hem zelf aan het woord via een passage uit zijn essay "Bij de hete bronnen van Odawara" uit 1936 en een door hem uit het Chinees vertaald gedicht van T'ao Tsj'ien.

"Een kunstenaar uit de Chinese oudheid schilderde eens een aap, die, zich vastklampend aan een overhangende tak, met lang-graaiende hand tast naar het spiegelbeeld van de maan in het water beneden. Wordt dit schilderij niet tot een duidelijk beeld van ons hunkerend grijpen naar bezitten en behouden? Het spiegelbeeld lokt in het troebele water, terwijl de ongrijpbare maan toch even verschijnen blijft.

Bij het graf van een vriend

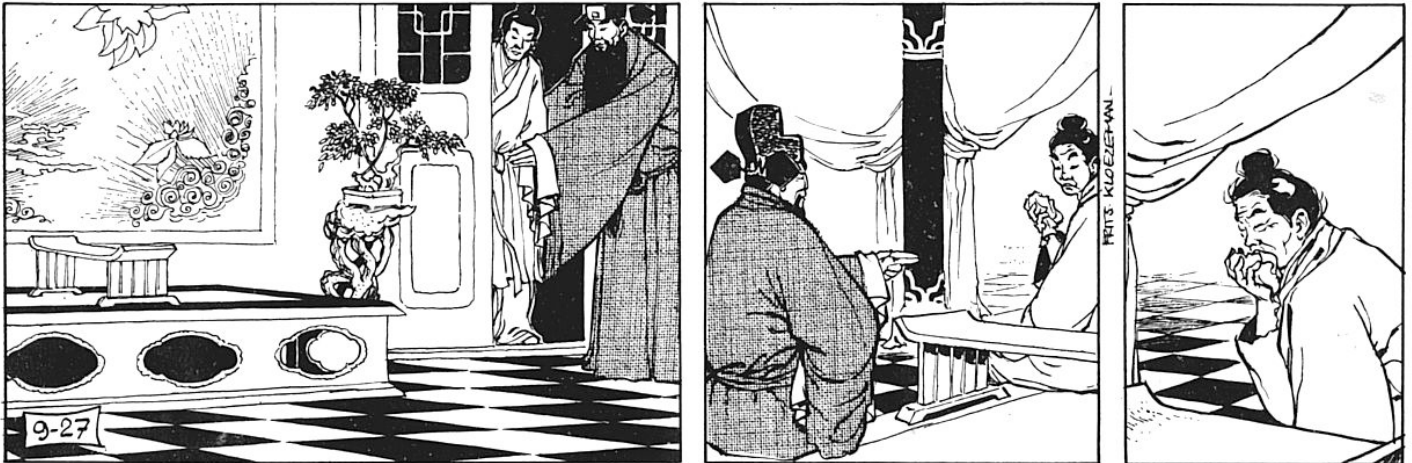
Op de dag van heden is de lucht zacht, en helder
Zingen de fluiten bij het tokkelen van het snarenspeel.
Onze gedachten verwijlen bij deze onder de ceders
En wij vragen of hij zich nu verheugen zal.
Het lied dijt uit in nieuwe klanken
En mij verlost met geurig aangezicht de wijn.
Maar wie kan weten of op de dag van morgen
Ook mijn gedachten niet gestorven zijn?

En dit is dan de werkelijke winst van deze kleine reis: het plotselinge weten, dat het streven naar het bezitten der dingen nutteloos is, omdat wijzelf immers in de dingen besloten zijn. Het inzicht, dat de velerlei indrukken van schoonheid, die deze dagen brachten, alleen hieraan hun schoonheid ontleenden, dat door het besef van hun tijdelijkheid — en daarmee van de onze — het verlangen kwam naar het eeuwig blijven-de. Dat het diepste wezen en enige werkelijke betekenis van alle ware schoonheid is een aanduiding te zijn van het onbereikbare. En dat men zo gebracht wordt tot afstand doen. Tot het prijsgeven van de eigen belangrijkheid, en van wat men nog te bezitten waant. En dat men, ten slotte, juist van dit afstand doen de vreugde beleeft."

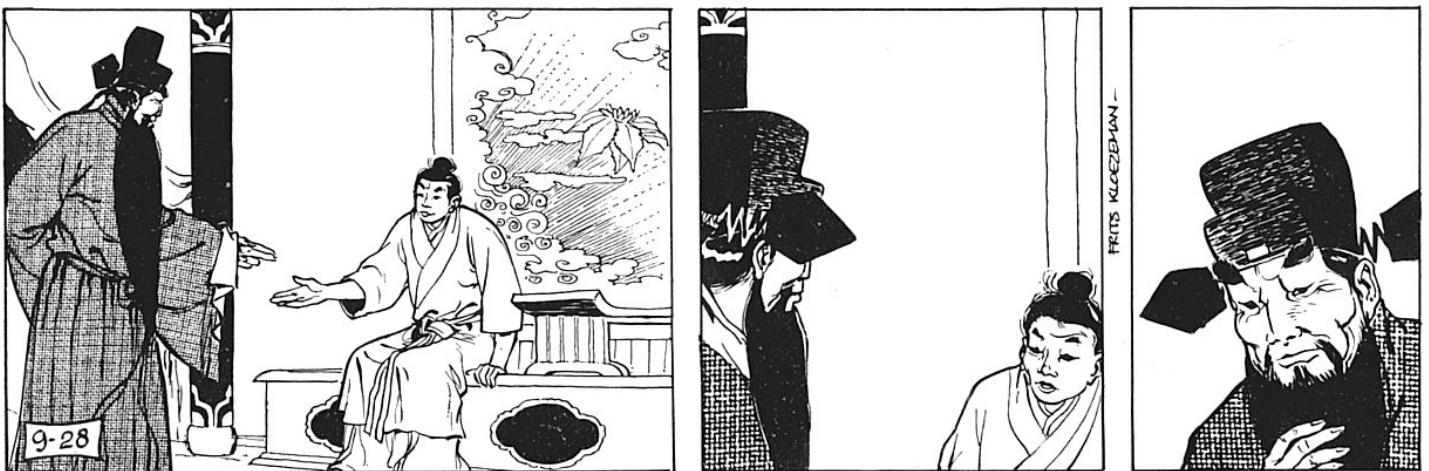

Lisanne Boer studeerde vorig jaar af aan de Universiteit Utrecht, waar ze zich gespecialiseerd had in de Geschiedenis van de Internationale Betrekkingen en Conflictstudies. Tijdens haar stage bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag werden haar een aantal onderzoeksprojecten aangeboden. Omdat ze erg geïnteresseerd is in de politiek-militaire situatie in Oost en Zuidoost-Azië, en Van Gulik haar een bijzonder interessante figuur leek, koos ze ervoor om een rapport over zijn politieke beschouwingen te schrijven. Lisanne werkt nu als onderzoeker aan een project van het Ministerie.

Rechter Tie en het geheim van de wierrookklok

27. Aangekomen bij het gerechtsgebouw brengt Rechter Tie de schilder naar een rustige ontvangstkamer bij de voorhof en zegt: 'Hier kunnen we rustig praten, gaat u zitten. Zoudt u me dat briefje van mevrouw Ho willen laten zien?' 'Dat kan helaas niet,' zegt Fung, 'ik heb het vernietigd, zoals ze me in de brief uitdrukkelijk vroeg.' 'Was het de gewoonte, dat ze u briefjes liet bezorgen door straatjongens?' informeert de Rechter. 'Nee, gewoonlijk liet ze de boodschap altijd afgeven door haar kamenier,' is het antwoord. 'Het was ook de eerste keer, dat ze me vroeg het briefje te verbranden.' 'En wat gebeurde er toen u samen in het prieel was?' 'Ik ben helemaal niet binnengewees, Edelachtbare,' roept Fung uit. 'Ik heb wel tien keer op de tuinpoort geklopt, maar niemand deed open. Toen heb ik nog wat rondgedrenteld, en tenslotte ben ik naar huis gegaan.' Fung wordt onderbroken door een hoestbui, die hij probeert te smoren in een papieren zakdoek. Als de aanval voorbij is, kijkt hij onverschillig naar de bloedvlekken op de zakdoek en zegt: 'U ziet dat ik ernstig ziek ben. Waarom zou ik een moord hebben willen plegen? Ik was niet jaloers op haar man. Ho hield van haar, al was hij een saaie kerel. Onze verhouding lag op een heel ander vlak. Maar ik moet toegeven dat ik geen idee heb wie haar wel kan hebben vermoord.'

28. 'U bezoekt mevrouw Ho toch maar in het geheim, achter de rug van haar man,' zegt Rechter Tie tot Fung. 'Dat is een hoogst onbetamelijk gedrag.' 'Er was niets onbetamelijks aan,' zegt Fung hooghartig. 'U kunt dat misschien niet begrijpen, maar de enige reden waarom we onze samenkomsten geheim hielden was dat Ho een man is met ouderwetse ideeën, die gauw verkeerde conclusies zou hebben getrokken. We wilden zijn gevoelens sparen.' 'Dat klinkt erg nobel,' zegt de Rechter spottend. Als u mevrouw Ho zo goed kende, weet u misschien ook wel waarom ze de laatste tijd zulke neerslachtige buien had.' 'Ja, dat was de schuld van die oude reder Hwa Min,' zegt Fung meteen. U moet weten dat de vader van mevrouw Ho niet zo goed met geld kan omgaan. Hij is diep in de schuld geraakt bij Hwa Min. Sinds een maand probeert de reder haar vader te dwingen om hem zijn landerijen af te staan. Haar vader weigert omdat hij weet dat Hwa de pachtboeren zou uitzuigen tot hun laatste koperstuk. Hij smeekte met betalen te mogen wachten tot de oogst binnen is, dan zou hij tenminste de schandelijke hoge rente kunnen betalen. Hwa weigerde. Omdat mevrouw Ho zich hierover zoveel zorgen maakte, zijn we samen tweemaal naar Hwa toegegaan om voor haar vader te pleiten. De schurk deed haar oneerbare voorstellen. Toen ze woedend weigerde...' 'Ik zal dit alles nader onderzoeken,' zegt Rechter Tie. 'Blijft u hier wachten.'